NÜZHET ÖMER EFENDİ VE HADİS-İ ERBAÎN TERCEMESİ*

Prof. Dr. Sadık CİHAN

Nüzhet Ömer şuarâ'dan bir kimse olup, Urfa'lıdır. Şiir tarzı Ragıb Paşa'nınkini andırır. Uzun zaman Ragıb Paşa'nın mühürdarlığını yaptı.[1] Haremeyn kîse-dârı (vekilharçlık) görevinde bulundu.

Neccâr-Zâde Mustafa Rıza Efendi'nin müritlerindendir.[2] Astronomi ilmiyle de meşgul oldu.

1192/1778'de İstanbul'da vefat etti ve Galata Mevlevî Hanesine gömüldü.

Nüzhet Efendi'nin, Hadis-i Erbaîn Tercemesinden başka, Divanı, Menkıbe-i Evliyâiyye fi Ahvâl-i Rıdâiyye,[3] Terceme-i Merzubân-Nâme Cevheru'l-Hikem, Menâzihu'l-Ebsâr ve Tenbîhâtu'l-Müneccimîn[4] gibi eserleri vardır.[5]

Hadis-i Erbaîn Tercemesi

Bursalı Mehmet Tahir «Osmanlı Müellifleri» isimli eserinde, Nüzhet Ömer Efendi'nin manzum bir hadis-i erbaîn tercemesi bulunduğunu zikretmiştir.[6] Diğer taraftan Abdülkadir Karahan «İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis» eserinde: «İlmî nücuma da intisabı olan Nüzhet Ömer Efendi'nin manzum bir hadis-i erbaîn şerhi bulunduğunu Bursalı Mehmet Tahir'den öğreniyoruz»[7] diyerek, bu eseri tesbit edemediğini belirtmiştir.

(*) Osmanlı Devri Hadis yazarları üzerine araştırma. Seri: 4.

(1) Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, İstanbul 1333 h, Matba-i Âmire, II, 460.

(2) Mehmet Süreyya, Sicilli Osmanî (Tezkire-i Meşâhiri Osmaniye), Matba-i Âmire, ciltler muhtelif tarihlerde basılmıştır, IV, 550.

(3) Bu Menâkıb-Nâmesini Mustafa Rıza Efendi için yazmıştır.

(4) İslâm müneccimlerinden Muhammed Kâsım'ın Farsça eserinin Türkçe tercümesidir.

(5) Osmanlı Müellifleri, II, 460.

(6) II, 460.

(7) İstanbul Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 587, İstanbul, 1954, s. 249.

Bursa İl Halk Genel Kütüphanesindeki çalışmalarım esnasında adı geçen eseri buldum. Halihazırda tek nüsha olan bu eseri ilme kazandırmanın faydalı olacağı kanaatıyla, eser üzerinde çalışmaya karar verdim.

Nüshanın Tanımı

Kütüphane : Bursa İl Halk Genel Kütüphanesi Yazmaları
Numara : 1521
Varak : 1 a - 8 b
Kâğıdı : Âbâdi, su yollu
Yazı : Nesih (Kapak : Ebrulu mukavva)
Satır : 15
Ebadı : 211 x 118 (145 x 87)^{mm}
Yazılış Tarihi : 1170/1756.

Hadislerin Kaynağı ve Sıhhat Durumu

Müellif giriş kısmının 44.cü beytinde belirttiği gibi, hadisleri Celâluddin Suyuti'nin (Ö. 911/1505) «Câmiu's-Sagîr» isimli eserinden almış ve nazma uyması bakımından kısa hadisleri tercih etmiştir.

Hadislerin «Câmiu's-Sagîr»daki yerlerini tesbit ettik. Bunun yanında Sehavî'nin «Mekâsıdu'l-Hasene» ve Aclunî'nin «Keşfu'l-Hafâ ve Muzîlu'l-Ilbâs» eserlerinden de hadisleri tesbit ederek, hadislerin durumu hakkında okuyucuya daha geniş bir perspektif kazandırmak istedik.

Müellifin seçtiği hadisleri sahih, hasen ve zayıf olmak üzere üç guruba ayırabiliriz. Hadislerin durumlarına açıklamalar kısmında temas ettik.

Kullanılan Vezin

Müellif mesnevî tarzındaki mazum giriş kısmında ve hadislerin mazum tercemesinde **«Fâilâtun/mefâilün/fa'lun»** ve **«Fâilâtun/mefâilün/feilün»** vezinlerini kullanmıştır.

Giriş Kısmının Muhtevası

Müellif 69 beytlik mesnevî tarzındaki giriş kısmında önce Allaha hamd, daha sonra âlemin ve insanın yaratılışını anlatır.

Hamd ol Allâh'a kim idüp icâd

Nüsha-i kevni eyledi inşâd.[8]

---

(8) 1. beyt.

Daha sonra sırayla Hz. Peygamber'e salâtü selâm getirir ve Cihâyâr-ı güzini metheder.

Dahi güldeste-i salât ü selâm
Ola muhdâ-yı rûh-ı Fahr-i enâm.[9]

Bünye-i ser'ine virüp temkîn
Çâr rükn oldî çâr yâr-ı güzîn[10]

Âhirette Resulullah'ın şefâatına nail olmak için eserini telif ettiğini açıklar.

Ümmete müjde eyleyüp biz-zât
Bu hadîsi dimiş şefi'i 'usât.[11]

Hıfz iden çîl-hadîs sünnetimi
Âhiretde görür şefâ'atımı.[12]

Şefâat saâdeti için kendisinden önce Câmi'in (Ö. 898/1492) Farsça kırk hadisini Nâbi (Ö. 1124/1712) ve Münif'in (Ö. 1156/1743) Türkçeye çevirdiğini ifâde eder.

İtmiş ez-cümle Câmi'i merhûm
Şerhini çil hadîsinin manzûm.[13]

Sonra olmuşlar ol 'azîze redîf
Hazret-i Nâbî vü Cenâb-ı Münîf.[14]

Fârisî lafzın eyleyüp tebdîl
Türkiye her rübâ'isin tahvîl.[15]

Aynı saâdete ermek ümidi ile «Câmiu's-Sagîr» isimli eserden 40 hadis ezberlediğini, bunlardan feyz aldığını ve rubâ'i şeklinde tercüme ettiğini belirtir.

Eyleyüp Câmiu's-Sagîr'e nazar
Eyledim çil hadîsini ezber.[16]

Her hadîsin meâlini tenhâ
Eyledim bir rubâ'i ile edâ.[17]

(9) 8. beyt.
(10) 14. beyt
(11) 25. beyt.
(12) 26. beyt.
(13) 30. beyt.
(14) 33. beyt.
(15) 35. beyt.
(16) 44. beyt.
(17) 46. beyt.

Eserini zamanın Sadrazamı Ragıb Paşa'ya ithaf ettiğini açıklar.

Oldı bu tuhfe-i huceste-nişân
Nâm-ı Âsafla zîb-i bezm-i cihân.[18]

Ragıb Paşanın ilim ve irfan sahibi, düşkünlere yardım eden, halkın sevgisini kazanan, cihanda eşi bulunmayan eşsiz bir edip ve nazım erbabı olduğunu belirtir.

Nice Âsaf ki îzed-i müte'âl
Zâtın itmiş muhît-i fazl-u kemâl.[19]

Eyleyüp hilmi halkı şermende
Eyledi cümlesin ana bende.[20]

Diğer taraftan Ragıb Paşa'ya duâda bulunarak şöyle der.

İzz ü devletle kendi sağ olsun
Dil-i edâsı dâğ dâğ olsun.[21]

Eyleyüp dâima derûnunı şâd
Ömrü günden güne ola müzdâd.[22]

Pâye-i izzet-i refî' olsun
Fahr-ı 'âlem ana şefî' olsun.[23]

Son beytte de kendisinin hayırla anılmasını arzu eder.

Her kusûra olup kabûle karîn
Hayr ile yâd ola bu 'abd-ı hazîn.[24]

(18) 48. beyt.
(19) 49. beyt.
(20) 56. beyt.
(21) 64. beyt.
(22) 65. beyt.
(23) 66. beyt.
(24) 69. beyt.

GİRİŞ

1. Hamd ol Allâh'a kim idüp icâd
Nüsha-i kevni eyledi inşâd

2. İdüp eczâ-yı Âdemi tertîb
Çâr 'unsûrdan eyledi terkîb.

3. Virüp âyîne-i 'ukûla cilâ
Tûti-i nutkı eyledi gûyâ.

4. Hâme-i kudretinden oldı 'ayân
Bir rubâ'i gibi bu çâr erkân.

5. İdüp insâna 'ilm-ile tebcîl
Cümle mahlûka eyledi tafdîl.

6. Fenn-i sun'undan oldı çarh-i 'ulâ
Nüh varak bir risâle-veş peydâ.

7. İdüp îcâd-ı 'âleme fermân
Lafz-ı kün'den zuhûra geldi cihân.

8. Dahi güldeste-i salât ü selâm
Ola mühdâ-yı rûh-ı Fahr-i enâm.

9. Ki olup ümmetine râh-nümâ
Eyledi sâlik-i tarîk-i Hüdâ.

10. Her hadîsi rehîn-i hikmettir
Her sözi masdar-ı hakîkattır.

11. Eyledi hazret-i Hudâ-yı cemîl
Nutkını tercemân-ı vahy-i Celîl.

12. Zâtı kim matla'-ı güzinîşdir
Sebeb-i nazm-ı âferînişdir.

13. Ne kadar itse hâme sarf-ı kelâm
Şerh-i evsâfın idemez itmâm.

14. Bünye-i ser'ine virüp temkîn
Çâr rükn oldî çâr yâr-i güzîn.

15. Hıfz-ı mazmûn-ı dîn içün dâim
Çâr mısrâ'-veş oldılar kâim.

16. Oldılar hırz-bâzu-yı İslâm
Çâr kul gibi ol çihâr-ı be-nâm.

17. İtdi ol çâr ma'delet-ârâ
Penc-gâh-ı Muhammed'î icrâ.

18. Gülşen-i dehre çâr fasl-âsâ
Mâye-i zînet oldılar gûyâ.

19. Cümlenin rûh-ı pâki ide karâr
Rahmet-i Hak'la tâbe-yevm-i karâr.

20. Çünki vakt-i şitâ idince hulûl
Pîr-i çerh itdi erba'îne duhûl.

21. Çâr ahbâb ile idüp ülfet
Eyledük bir mahalde cem'ıyyet.

22. Eyleyüp iktisâb-ı zevk-ü sürûr
Oldı dört üstüne safâ vü hubûr.

23. Eyleyüp çâr gûşede râhat
Çâr-gâh oldı nağme-i sohbet.

24. Oldı nâgeh hadîs-i Fahr-ı enâm
Zîb-bahşa-yı silk-i nazm-ı kelâm.

25. Ümmete müjde eyleyüp biz-zât
Bu hadîsi dimiş şefi'i 'usât.

26. Hıfz iden çil-hadîs sünnetimi
Âhiretde görür şefâ'atımı .

27. Olmağa bu sa'âdete mazhar
Bundan akdem bir iki ehl-i hüner.

28. Her biri çil hadîs idüp ifrâz
Eylemişler bu devleti ihrâz.

29. Şerh idüp her birisi ânı temâm
Eylemiş zîb-i safha-yı eyyâm.

30. İtmiş ez-cümle Câmi'i merhûm
Şerhini çîl hadîsinin manzûm.

31. Eylemiş her meâlini ammâ
Fârisî bir rübâ'î ile edâ.

32. Vâye-dâr olmaga o devletden
Ya'ni ol mâye-i sa'âdetden.

33. Sonra olmuşlar ol 'azîze redîf
Hazret-i Nâbî vü Cenâb-ı Münîf.

34. Sâire dahi olmağa âsân
Eylemişler ol iki ehl-i beyân.

35. Fârisî lafzın eyleyüp tebdîl
Türkîye her rübâ'isin tahvîl.

36. Biri ol çâr yârın itdi hitâb
Bana k'ey nûr-ı dîde-i ahbâb

37. N'ola sen dahı himmet idüp eger
Eylesen böyle bir huceste eser

38. Hem sevâb-ı azîm idüp hâsıl
Hem olurdun o devlete nâil.

39. Eyleyüb başka çil-hadîs ihrâc
Eserün bulsa gayri gûne revâc.

40. Tab'ınız evc-i i'tilâda olur
Belki dört kat dahi ziyâde olur.

41. Gûş idince ânı bu a'bd-i fakîr
Ya'ni kim NUZHET-i şikeste-zamîr.

42. Mâye-i şevk olub bana bu makâl
Âzim oldum bu niyyete fi'l-hâl.

43. Halvet ü inzivâda kalb-i hazîn
Oldı dervîş gibi çilli-nişîn.

44. Eyleyüp Câmi'us-Sagîr'e nazar
Eyledim çil hadîsini ezber.

45. Mâye-i feyzle ile olup meşhûn
Kırklar tekyesine döndü derûn.

46. Her hadîsin meâlini tenhâ
Evledim bir rübâ'î ile edâ.

47. Eyleyüp feth kufl-i bâb-ı merâm
Eyledim erba'îni çünki tamam.

48. Oldı bu tuhfe-i hucceste-nişân
Nâm-ı Âsafla zîb-i bezm-i cihân.

49. Nice Âsaf ki îzed-i müte'âl
Zâtın itmiş muhît-i fazl u kemâl.

50. Sebeb-i râhat-ı 'ibâd ü bilâd
Dâver-i Cemm gulâm u Kisrâ-dâd.

51. Çâr bâliş-nişîn-i ı'zz ü Celâl
Âsümân rütbe dâver-i mifdâl.

52. Râgıb-ı ehl-i dâniş ü idrâk
Nâm-dâşı şehinşeh-i «levlâk».

53. Nâzım-ı kâr-gâh-ı emn ü emân
Menba-ı 'ilm ü mefhar-i devrân.

54. Re'yinin re'y-i halk hayrânı
'Aklının 'akl-ı kül sebek-hânı.

55. Tab'ı kim nüsha-i mürüvvetdir
Nakş-ı dîbâcesi sehâvetdir.

56. Eyleyüp hilmi halkı şermende
Eyledi cümlesin ana bende.

57. Eşkiyâyı cihândan eyledi pâk
Şu'le-i berk-i tîgi çün hâşâk.

58. Düşmene kahrı virmeyüp ârâm
Çâr-nâçâr itdi emrine râm.

59. Böyle bir dâver-i yegâne hele
Anlamam bir dahî cihâne gele.

60. İtse 'âlemde birisi bir eser
Bulur evsâfı ile zînet ü fer.

61. 'Ulemâya nigâh-ı şefkat ider
Nazm erbâbı taba rağbet ider.

62. Lafz-ı Râgıb ki bî-medânîdir
Anâ atü-yı âsümânî dir.

63. Dilerim hazret-i Hudâyi ganî
Her işinde muvaffak ide anı.

64. 'İzz ü devletle kendü sağ olsun
Dil-i edâsı dâğ dâğ olsun.

65. Eyleyüp dâimâ derûnunı şâd
Ömrü günden güne ola müzdâd.

66. Pâye-i 'izzet-i refî' olsun
Fahr-ı 'âlem ana şefî' olsun.

67. Hem ide Hak bu çend evrâkı
Dest-i 'âlemde dâimâ bâkî.

68. Her kimin itse çeşmi ana güzar
Budur ondan ümîd-i hâtır-ı râ.

69. Her kusûru olup kabûle karîn
Hayr ile yâd ola bu 'abd-i hazîn.

*
**

Takrîz- Cenâb-ı Hazret-i Veliyyü'l-Numâ
Sellemehu'llâh u Teâlâ bi-hattı hûd.

Dürr-i güftârın ol şeh-i resülün
Çektiler nazma çekmeye zahmet.

Girmedi lîki böyle üslûba
Âferîn tabı pâkina NÜZHET.

Takrîz-i Basîrî Seyyid Halil Efendi

Erbâb-ı kemâlâta sühanver NÜZHET
Virdi bu mukatta'at ile keyfiyet.

Hakkâ bi zebân-ı hâsid-i bed güyuk
Her kıt'asıdır katına kata hüccet.

*
**

Hadis : 1 بسم الله الرحمن الرحيم مفتاح كل كتاب [1]

Nüsha-i her kelâm olursa nola
Fihris-i Besmeleyle cilve-nümâ

Besmele oldu her kitâba kilit
Feth-i bâb-ı adem edince Hüdâ.

Hadis : 2 الحمد لله على النعمة أمان لزوالها [2]

İtmede tohm-ı hamdi pâşîde
Mezrâ-'ı kalbe eyleme ihmâl.

Hirmen-i mâl ü ni'meti eyler
Hamd-i Bâri masûn-ı berk-ı zevâl.

---

(1) Ali b. Ahmed b. Muhammed el-Aziz eş-Şâfiî, es-Sirâcu'l-Munîr alâ Câmi's-Sagîr fi Ehâdisi'l-Beşiri'n-Nezîr, Mısır, 1377/1957, İkinci Baskı, II, 138.
(2) Aynı eser, II, 240.

Hadis : 3 صَلُّوا عَلَيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكُمْ

Ümmete kasd-ı şefkat ile didi
Bu hadîsi şefî-i rûz-i cezâ.

Salât ile yâd idün beni kim
Size de rahmet eyleye Mevlâ.

Hadis : 4 وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : الصَّوْمُ جُنَّةٌ مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ

Olmayınca mevâni-i Şer'ı
Nice eyler ibâ-yı savm-ı Slâm.

Bir siperdir 'azâb-ı Mevlâdan
Mâye-dârâ-ı dîni hıfza siyâm.

Hadis : 5 الصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ

Terk-i rükn-i salât idüp dâim
Bünye-i dîni virme hedme cevâz.

Hayme-i dîni kâim itmek içün
Bir sütûn oldı gûyiyâ ki namaz.

Hadis : 6 حُجُّوا فَإِنَّ الْحَجَّ يَغْسِلُ الذُّنُوبَ كَمَا يَغْسِلُ الْمَاءُ الدَّرَنَ

Kasd-ı beyt-i Hüdâ idün olıcak
Bülğa-i iktidâra dest-resâ.

Ki ider âb gibi şûyîdi
Veseh-i cürmü hacc-ı beyt-i Hüdâ.

Hadis : 7 الزَّكَاةُ قَنْطَرَةُ الْإِسْلَامِ

İdüp i'tâ zekât-ı emvâlün
Düşme kaydı mezîk-ı âlâma.

Kulzüm-i vartadan 'ubûre zekât
Cisrdir gûyiya ki İslâmâ.

---

(3) Aynı eser, II, 388.
(4) Aynı eser, II, 404
(5) Şemsüddin Muhammed b. Abdurrahman Sehavî, el-Mekâsıdu'l-Hasene, Bağdat. 1385/1956, s. 266-67; İsmail b. Muhammed el-Aclunî, Keşfu'l-Hafâ ve Muzîlu'l-İlbâs, 1351 h, Üçüncü Tabı, (2 cüz bir arada), II, 31; Sirâcu'l-Munîr, II, 407.
(6) Sirâcu'l-Munîr, II, 223.
(7) Mekâsıdu'l-Hasene, s. 233; Keşfu'l-Hafâ, I, 439;Sirâcu'l-Munîr, II,331.

Hadis : 8 مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ

Âhir-i nüsha-i kelâmı k'ola
Her kimini «Lâ ilâhe illallâh».

Bakmayup safha-i hatâlarına
Cennete dâhil eyler anı ilâh.

Hadis : 9 اِتَّبِعُوا الْعُلَمَاءَ فَإِنَّهُمْ سُرُجُ الدُّنْيَا وَمَصَابِيحُ الْآخِرَةِ

Kavl-i erbâb-ı 'ilme tâbi' olun
K'oldular reh-nümâsı mağfiretüh.

'Ulemâdır sirâc ü mısbâhı
Dâr-ı dünyâ vü dâr-ı âhiretün.

Hadis : 10 دَلِيلُ الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ

Yoğ-ise sende fi'l-i hayra mecâl
Gayrıyı bâri sevke ol dem-sâz.

Kâr-ı hayra delil olan kimse
Rütbe-i fâ'ilin ider ihrâz.

Hadis : 11 إِنَّ ابْنَ آدَمَ لَحَرِيصٌ عَلَى مَا مُنِعَ

Dâm-ı sayyâd-ı nefsden âdem
İdemez mürg-ı hâtırın tahlîs.

Men olundığı şeye tabi'i olur
Şiddet-i şevk-i hemîşe harîs.

Hadis : 12 تَحَوَّلُوا عَنْ مَكَانِكُمُ الَّذِي أَصَابَتْكُمْ فِيهِ الْغَفْلَةُ

Olmayın tîr-i gaflete âmâc
Renc-i biyhûde eyleyüp tahsîl.

Size gaflet-resâ olan yerden
Mevzi-i digere idin tahvîl.

---

(8) Sirâcu'l-Munîr, III,383.
(9) Keşfu'l-Hafâ, I,36; Sirâcu'l-Munîr, I,31.
(10) Sirâcu'l-Munîr, II,287.
(11) Mekâsıdu'l-Hasene, s. 110; Keşfu'l-Hafâ, I,221; Sirâcu'l-Munîr, I,480.
(12) Sirâcu'l-Munîr, I,480.

Hadis : 13 أهل الجور وأعوانهم في النار

Eyleyüp sell-i seyf-i cevri sakın
İtme âzurde kimseyi mutlak.

Ehl-i cevr ile cümle a'vânın
Nâra şâyeste gördü hazret-i Hak.

Hadis : 14 انتظار الفرج عبادة

Sâbir ol her belâya gerçi belâ
Hânmânsuz mülk râhattır.

Dedi şâh-ı peygamberân ü rüsül
İntizâr-ı ferec 'ibadetdür.

Hadis : 15 كل خلق الله تعالى حسن

Hilkat-i halka 'ayb-cûy olma
Herkese bir kusûr idüp ta'yîn

Nakş-perdâz-ı hilkat-i âlem
Cümle mahlûka virdi nakş-ı bihîn.

Hadis : 16 ما قدر في الرحم سيكون

Dahi sen rahm-ı mâderinde iken
Anı kim eyledi Hudâ takdîr

Sana dünyâda vakti geldikte
Olur ol şey resîde bî-te'hîr.

Hadis : 17 ذكر الله شفاء القلوب

Cüst-ü-cûy-i devâ idüp her bâr
Zikr-i Hakkı dilinden itme cüdâ.

Her ne 'illet olur ise târî
Zikr-i bâri virür kulûba şifâ.

---

(13) (Sirâcu'l-Munîr, II,78.
(14) Mekâsıdu'l-Hasene, s. 99; Sirâcu'l-Munîr, II,71; Keşfu'l-Hafâ, I,206.
(15) Sirâcu'l-Munîr, III,88.
(16) Aynı eser, III,275.
(17) Aynı eser, II,299.

Hadis : 18 مَا أَنْكَرَ قَلْبُكَ فَدَعْهُ

Bir husûsundü kavlen-ü-fi'len
Mütereddid olursa kalbin eğer.

Sen dahi etmeyüp karîn-i kabûl
Anı terk itmek oldı evlâ - ter.

Hadis : 19 اَلْفِتْنَةُ نَائِمَةٌ لَعَنَ اللّٰهُ مَنْ أَيْقَظَهَا

Dâmen-i mekri eyleyüp tahrik
İtme îkâd-ı mefsedet zinhâr.

Mazhar-ı la'n-i zu'l-Celâl oldı
Fitne-i nâimi iden bîdâr.

Hadis : 20 اَلدَّيْنُ هَمٌّ بِاللَّيْلِ وَمَذَلَّةٌ فِي النَّهَارِ

Derd-i deyne ber-âferîde seni
Müptelâ itmesun Hudâ-yı Cemîl.

Gice îrâs-ı mâye-i gam idüp
İder insânı rûz olunca zelîl.

Hadis : 21 إِتَّقِ اللّٰهَ فِي عُسْرِكَ وَيُسْرِكَ

Sadme-i 'usrdan* bulunca rehâ
Yine Hakk'a mutî'-i fermân ol

Ya'ni kim îzid-i Teâlâdan
'Usr ü yüsründe de hir âsân ol.

Hadis : 22 أَكْبَرُ الْكَبَائِرِ حُبُّ الدُّنْيَا

Silk-i kavl-i Resûl-i Ekremden
Bu leâli bu gûne zâhirdir.

Ki zen-i dehre hubbu meyl itmek
Dediler «ekber-i kebâir»dir.

---

(18) Aynı eser, III,262.
(19) Aynı eser, III,36.
(20) Aynı eser, II,295.
(21) Aynı eser, I,37.
(22) Aynı eser, I,285.

Hadis : 23 اجتنبوا الخمر فإنها مفتاح كل شر

Hamrdan ictinâb idüp itmen
'Aklı târâc-ı ceyş-i fitne müdâm.

Vâr ise her ne denlü şerr ü fesâd
Oldı miftâh-ı kufl-ı bâb-ı müdâm.

Hadis : 24 من صمت نجا

Pey-revi kesret-i kelâm olanın
Dili üftâde-i nedâmet olur.

Kim ki râh-ı sükûta itse sülûk
Vâsıl-ı menzil-i selâmet olur.

Hadis : 25 الحياء من الإيمان

Kadr-dân-ı hayâ olup dâim
Mâye-i dîne virme kesr ü ziyân.

Vezn-i kıstâs-ı şermi nâkıs olan
Nakd-i îmânını bulur noksân.

Hadis : 26 من تواضع لله رفعه الله

Behre-yâb ol kimesne kim her-bâr
Cins-i nahvetden ola müstağnî.

Kim ki Allâh için tavâzu' ide
Ana rif'at virir Hudâ-yı ganî.

Hadis : 27 المجاهد من جاهد نفسه

Gerçi def-i gezend-i hasm idene
Müctehîd dinse kavli vâriddir.

İçtihâd eyleyen hakîkatde
Düşmen-i nefsle mücâhiddir.

---

(23) Keşfu'l-Hafâ, I,48; Sirâcu'lMunîr, I,48-49.
(24) Mekâsıdu'l-Hasene, s. 416 vd; Keşfu'l-Hafâ, II,257; Sirâcu'l-Munîr, III,370.
(25) Sirâcu'l-Munîr, II,243.
(26) Keşfu'l-Hafâ, II,242; Sirâcu'l-Munîr, III,349.
(27) Mekâsıdu'l-Hasene, s. 376; Keşfu'l-Hafâ, II,199; Sirâcu'l-Munîr, III,403.

Hadis : 28 خَيْرُ النَّاسِ أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا

Bezl-i mâl ile hayr-i nâs olamaz
Nekadar sa'y iderse de insân.

Mâlik-i hulk-i hûb olan ammâ
Hayr-i nâs oldığında itme gümân.

Hadis : 29 لَيْسَ الْخَبَرُ كَالْمُعَايَنَةِ

Bir kumâş-ı nevîn nesîc-i haber
Dûş-i şöhretde k'ola cilve-nümâ.

Dest-saz-ı nigâhın olmıyacak
Anı bâlâ-yı sıdka görme sezâ.

Hadis : 30 مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ فِي الدُّنْيَا

Terk-i sû'i 'amel idüp olma
Garaz-ı nefs-i şûmi icrâda.

Fi'l-i bed eyleyen olur me'cûr
Ecr-i bi'l-misli ile dünyâda.

Hadis : 31 وَيْلٌ لِلْأَغْنِيَاءِ مِنَ الْفُقَرَاءِ

Hayfdır agniyâya vermiş iken
Anlara Hazret-i Hudâ makdûr.

Hân-ı ni'metlerinden eyleyeler
Kâse-lîsân fakr ü fâkayı dûr.

Hadsi : 32 مِنْ شُكْرِ النِّعْمَةِ إِفْشَاؤُهَا

Her ne ni'met ki ola dest-resin
Halkdan anı eyleme ihfâ.

Oldı ma'dûd-ı şükr-i ni'metden
Ni'met-ı Hakk-ı eylemek ifşâ.

---

(28) Sirâcu'l-Munîr, II,266.
(29) Mekâsıdu'l-Hasene, s. 351-52; Keşfu'l-Hafâ, II,168; Sirâcu'l-Munîr, III; 231.
(30) Sirâcu'l-Munîr, III,231.
(31) Aynı eser, III,448.
(32) Kaynağını bulamadım.

Hadis : 33 طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ

Bend-i cehl ile beste-pây olmak
Nâ-sezâdır cemî'-i insâna.

Taleb et dâim ki farz oldu
Taleb-i 'ilm her müselmâna.

Hadis : 34 مَنْ أَحْزَنَ وَالِدَيْهِ فَقَدْ عَقَّهُمَا

Vâlideynin reh-i rızasından
İtme bir hatve pâyini bîrûn.

Anlara 'âk olur hakîkatde
Kim ki eylerse kasd ile mahzûn.

Hadis : 35 لَا يُغْنِي حَذَرٌ مِنْ قَدَرٍ

Ey olan çâre-cüy-ı def'ı kader
İtme tahsîl-i renciş-i bî-câ.

Olamaz vazı' bünyeyi tedbîr
Pâyidâr-ı hucûm-ı seyl-ı kazâ.

كَفَى بِكَ إِثْمًا أَنْ لَا تَزَالَ مُخَاصِمًا

Eyleyüp mâcerâ-yı sâbıkı yâd
'Arsa-i kîne itme 'âtf-ı zimâm.

Sana dânyâda bu güneh besdir
Ki'desin halkla hemîşe hisâm.

Hadis : 37 مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللهِ فَقَدْ أَشْرَكَ

İtme her şey içün kasem hazer it
Eyler isen de Hakk a kasem.

Müşrik olur İlâhdan gayra
Kasem itse eğerki bir âdem.

---

(33) Mekâsıdu'l-Hasene, s. 275-76; Keşfu'l-Hafâ, II,43; Sirâcu'l-Munîr, II,416.
(34) Sirâcu'l-Munîr, III,320.
(35) Mekâsıdu'l-Hasene, s. 471; Keşfu'l-Hafâ, II,374; Sirâcu'l-Munîr, III,481.
(36) Sirâcu'l-Munîr, III,481.
(37) Aynı eser, III,354.

Hadis : 38 اَلتَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ

Tevbe ile izâle et günehin
Ki buyurdı bu kavli Fahr-i cihân.

Tâib olan olur günahından
Merd-i nâkerde cürm ile yeksân.

Hadis : 39 إِنَّ اللّٰهَ يُبْغِضُ الْمُعَبِّسَ فِي وُجُوهِ إِخْوَانِهِ

Buğz ider Hazret-i Hüdâ ana kim
Rûyini dâim eyleye derhem.

Ya'nî ihvânunun huzûrunda
Olmaya hande-nâk olup hurrem.

Hadis : 40* سَلَامَةُ الرَّجُلِ فِي الْفِتْنَةِ أَنْ يَلْزَمَ بَيْتَهُ

Çıkma hengâm-ı fitne hânenden
Ki sana müntec-i nedâmetdür.

Fitnede hânesin penâh itmek
Kişiye mûcib-i selâmetdir.

تَارِيخ بَرَاىِ إِتْمَام

Çünkü Nüzhet bu şerh-i manzûmı
Safha-i rûzigâra eyledi zeyn.

Yâd idüp didi târîh
Sebeb-i neyl-i rifa't-i dâreyn.
1170

تاريخ بصيرى سيد خليل افندى

Şerh'i în çil hadîs-râ Nüzhet
Kerd-i İthâf-ı Âsaf-ı meşhûr.

Hasst-ı târîh-i hatm avâz meni
Guftemeş bâd-ı tuhfe-i destûr.
1170

---

(38) Mekâsidu'l-Hasene, s. 313; Keşfu'l-Hafâ, I, 296; Sirâcu'l-Munîr, II,176.
(39) Sirâcu'l-Munîr, I,412.
(40) Aynı eser, II, 349.

(*) Metinde بيتها olarak zikredilmiştir.

AÇIKLAMALAR

Hadis-1 : «Bismillahirrahmânirrahîm her kitabın anahtarıdır.»

Nusha-i her : Her nüsha
Fihris-i Besmele : Besmele indeksi
Cilve-nümâ : Cilve gösteren, cilve yapan
Feth-i bâb-ı adem : Yokluk kapısının fethi (açılışı)

Hadis-2 : «Allahın nimetine hamd etmek, nimetin zevâline bir emniyettir.»

Tohm-ı hamd : Hamd tohumu
Pâşîde : Saçılmış, serpilmiş, dağılmış
Mezrâ-i kalb : Kalb (gönül) mezrası, tarlası, yeri
Hamd-i Bâri : Mal ve nimet harmanı
Hırmen-i mâl ü ni'met: Allaha bildirilen minnet
Masûn-ı berk-i zevâl : Sona erme şimşeğinin korunması

Hadis-3 : «Bana salât getiriniz ki, Allah da size rahmet etsin.» Zayıf bir isnadla rivâyet edilmiştir.

Kasd-ı şefkad : Şefkat kasdı, amacı
Şefî-i rûz-i cezâ : Hesap gününün şefâatcısı (Hz. Peygamber)

Hadis-4 : «Oruç Allah'ın azabından korunmak için bir kalkandır.» Zayıf bir isnad ile rivâyet edilmiştir.

Mevâni'-i şer'i : Şer'i engeller
İbâ-yı savm-ı (İ)slâm : İslâm orucundan çekinme
Âzâb-ı Mevlâ : Allah'ın azâbı
Mâye-dârân-ı dîn : Dinin kudretlileri

Hadis-5 : «Namaz dinin direğidir.» Zayıf bir isnadla rivâyet edilmiştir.

Terk-i rükn-i salât : Namazın rükünlerini terketmek
Hayme-i dîn : Dinin çadırı
Hedm : Yıkma, harabetme

Hadis-6 : «Hac yapınız, zira hac suyun kiri temizlediği gibi günahları temizler.» Zayıf hadistir.

Kasd-ı beyt-i Hüdâ : Allah evinin kasdedilmesi
Bülğa-i iktidâr : Bir varlığı meydana getirme gücü
Dest-resâ : El yetiştiren, elde eden, ele geçiren
Veseh-i cürm : Cürmün kirliliği, pisliği
Hacc-ı beyt-i Hüdâ : Allah evini ziyaret etme
Şûyîde : Yıkanmış (gusletmiş)

Hadis-7 : «Zekât İslâm'ın köprüsüdür.» Sahih hadistir.

Zekât-i emvâl : Malların zekâtı
Mezîk-i âlâm : Elemlerin şiddetlisi
Kulzüm-i varta : Derin deniz, tehlikeli deniz
Cisr : Köprü

Hadis-8 : «Kimin son sözü, Lâilâheillâllah, olursa, Cennete girer.» Sahih hadistir.

Âhir-i nüsha-i kelâm: Sözün son nüshası
Safha-i hatâ : Bir şeyin hatalı yüzü, durumu

Hadis-9 : «Âlimleri takibediniz, zira onlar dünya ve âhiretin lambalarıdır.» Zayıf hadistir.

Kavl-i erbâb-ı 'ilm : İlim erbabının sözü
Reh-nümâ : Yol gösterici, gösteren, kılavuz
Sirâc ü misbâh : Işık ve kandil
Dâr-ı dünya vü dâr-ı âhiret : Dünya ve âhiret

Hadis-10 : «Hayra delâlet eden, onu işleyen kimse gibidir.» Zayıf bir isnadla rivâyet edilmiştir.

Fi'l-i hayr : Hayırlı iş
Mecâl : Takat, güç
Dem-sâz : Arkadaş, dost, sırdaş
Kâr-ı hayr : Hayırlı iş
Rütbe-i fâ'il : Fâilin (yapanın) rütbesi, derecesi
İhrâz : Erişme, elde etme, kazanma

Hadis-11 : «Muhakkak âdemoğlu yasak olan şeye karşı haristir.» Zayıf bir isnadla rivâyet edilmiştir.

Dâm-ı sayyâd-ı nefs : Nefis avcısının tuzağı
Mürğ-ı hâtır : Gönül kuşu
Şiddet-i şevk-i hemişe : Devamlı olan neşenin şiddeti
Haris : Hırslı, tamahkâr

Hadis-12 : «Size gaflet isabet eden yeri değiştiriniz.»

Tir-i gaflet : Gaflet, dalgınlık oku
Âmâc : Nişan tahtası, hedef
Renc-i bîyhûde : Boş yere sıkıntı, eziyet, zahmet
Gaflet-resâ : Gaflet yetiştiren
Mevzi-i diğer : Başka yer
Tahvîl : Değiştirme

Hadis-13 : «Zulüm ehli ve onların yardımcıları Cehennemdedir.» Sahih hadistir.

Sell-i seyf-i cevr : Eziyet kılıcını çekmek
Âzurde : İncinmiş, kırılmış, gücenmiş
Ehl-i cevr : Zulüm ehli
A'vân : Yardım edenler, yardakcılar

Nâr : Ateş
Şâyeste : Yakışır, yaraşır, uygun
Hazret-i Hak : Allah

Hadis-14 : «(Allah'tan gelen) sıkıntıyı beklemek ibâdettir.» Zayıf hadistir.

Hâmânsûz : Ocak yakan, yakıcı, kül eden
Şâh-ı peygamberân ü resûl : Resul ve peygamberlerin şahı, hükümdarı
İntizâr-ı fereç : Gam, tasa ve sıkıntıyı beklemek

Hadis-15 : «Allah'ın yarattığı herşey güzeldir.» Hasen hadistir.

Hilkat-ı halk : Halkın yaratılışı (tabiatı)
'Ayb-cûy : İnsanın ayıbını araştıran, soran
Nakş-perdâz-ı hilkat-i âlem: Âlemin yaratılışının ressamı
Nakş-i bihîn : En iyi, seçkin nakış

Hadis-16 : «(Ana)rahminde takdir edilen şey, olacaktır.»

Rahm-ı mâder : Ana rahmi
Resîde : Erişmiş, ulaşmış, olgunlaşmış
Bî-te'hîr : Geciktirilmemiş

Hadis-17 : «Allah'ı zikretmek kalblerin şifâsıdır.» Hasen hadistir.

Cüst-ü-cûy-i devâ : Devâ, çare, tedbir arama
Zikr-i Hakk : Allahı anma, Allahı zikretme
Her bâr : Her defa
Cüdâ : Ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış
Târî : Ansızın çıkan, birdenbire görünen
Zikr-i Bâri : Yaratanı zikretmek
Kulûb : Kalpler

Hadis-18 : «Kalbinin inkâr ettiği şeyi bırak.» Mürsel hadistir.

Mütereddid : Karar veremeyen, kararsız, şüpheli
Karîn-i kabûl : Kabule nâil olan
Evlâ-ter : En uygunu, en lâyığı, en iyisi

Hadis-19 : «Uyuyan fitneyi uyandıran kimseye Allah lânet etsin.»

Dâmen-i mekr : Hile ile aldatma eteği
İkâd-ı mefsedet : Bozgunculuğun yakılması
Zinhâr : Sakın, asla, aman
Mazhar-ı la'n-i zu'l-Celâl : Allah'ın lânetine mazhar olma, nâil olma.
Fitne-i nâim : Uyuyan fitne
Bîdâr : Uyanık, uyumayan

Hadis-20 : «Borç gece meşgul eder, gündüz zelil eder.» Zayıf bir isnad ile rivâyet edilmiştir.

Derd-i deyn : Borç derdi, tasası, kaygısı
Ber-âferîde : Yaratık, yaratılmış üzerine
Hüdâ-yı Cemîl : Güzel Allah

İras-ı mâye-i gam : Gam mayasının verilmesi
Rûz : Gün, gündüz

Hadis-21 : «Sana zor gelen ve kolay gelen hususta da Allah'tan kork.» Sahih hadistir.

Sadme-i 'usr : Zorluğun, güçlüğün gelip çatması
Rehâ : Kurtulma, kurtuluş
Mutî-i fermân : Fermana bağlı, fermana itâat eden, boyun eğen.
Îzid-i teâlâ : Yüce Allah
Üsr-ü yüsr : Zorluk ve kolaylık
Hirâsân : Korkan, korkak

Hadis-22 : «Günahların en büyüğü dünyayı sevmektir.» Hadisin zayıf olduğuna işâret edilmiştir.

Silk-i kavl-i Resûl-i Ekrem : Resulü Ekrem'in sözü üzre tutulan yol.
Leâli : İnciler
Zâhir : Görünen, açık, belli
Zen-i dehr : Zamanı çalan, dünyayı çalan
Ekber-i kebâir : Günahların en büyüğü

Hadis-23 : «İçkiden sakınınız, zira o her kötülüğün anahtarıdır.» Sahih hadistir.

İctinâb : Sakınma, çekinme, uzaklaşma
Târac-ı ceyş-i fitne : Fitne askerlerinin yağması
Şerr-ü-fesad : Şer ve fesad
Miftâh-ı kufl-ı bâb-ı müdâm : Kapı sürgüsünün devamı

Hadis-24 : «Kim (faydasız olan şey karşısında) susarsa kurtuluşa erer.» Nevevî hadisin zayıf olduğunu belirtmiştir.

Peyrevî : Birinin izinden gitme, birine uyma
Kesret-i kelâm : Çok söz
Üftâde-i nedâmet : Pişmanlık düşkünü
Râh-ı sukut : Sessizlik yolu
Vâsıl-ı menzil-i selâmet : Kurtuluş menziline kavuşana, ulaşan

Hadis-25 : «Hayâ (utanma) imandandır.»

Kadr-dân-ı hayâ : Hayânın değerini bilen
Mâye-i dîn : Dinin mayası, esası
Kesr-ü-ziyân : Çok zarar, ziyan
Vezn-i kıstâs-ı şerm : Utanma ölçüsünün ağırlığı (vezni)
Nâkıs : Noksan, eksik, tam olmayan
Nakd-i îman : Ima makçesi (parası)

Hadis-26 : «Kim, Allah için tevazu gösterirse Allah onu yükseltir.» Hasen bir isnadla rivâyet edilmiştir.

Behre-yâb : Hisse ve nasibi olan
Her-bâr : Daima, her defa
Cins-i nahvetten : Kibir türünden

Mustağnî : Çekingen, nazlı davranan
Rif'at : Yükseklik
Hudâ-yı ganî : Zengin, doygun Tanrı

Hadis-27 : «Mücâhid nefsi ile mücâhede eden kimsedir.»

Def-i gezend-i hasm : Düşmanın zararını savma, defetme
Müctehid : İçtihad eden, dinle ilgili hüküm veren kişi
Düşmen-i nefs : Nefis düşmanı

Hadis-28 : «İnsanların hayırlısı ahlâk bakımından en güzel olanıdır.» Sahih hadistir.

Bezl-i mâl : Malı bol bol verme, çok mal
Hayr-i nâs : Halkın, insanların hayırlısı
Mâlik-i hulk-i hûb : Güzel ahlâk sahibi olma
Gümân : Zan, sanma, sezme

Hadis-29 : «Haber gözle görülen gibi değildir.» Hasen hadistir.

Kumâş-ı nevîn : Yepyeni kumaş
Nesîc-i haber : Haberin dokunuşu
Dûş-i şöhret : Şöhret rüyası
Cilve-nümâ : Cilve yapan, cilve gösteren
Nigâh : Bakış, bakma
Bâlâ-yı sıdk : Doğruluk belâsı

Hadis-30 : «Kim kötülük işlerse, dünyada onunla cezalandırılır.»

Terk-i sû-i amel : Kötü amelin terki, bırakılması
Garaz-ı nefs-i şûm : Uğursuz nefsin isteği, amacı, hedefi
Icrâ : Yapma, yerine getirme, bir işi yürütme
Fi'l-i bed : Kötü fiil, iş
Me'cûr : Ecir ve sevabı verilmiş olan
Ecr-i bi'l-misl : Misli ile sevap

Hadis-31 : «Fakir olan zenginlere yazıklar olsun.» Zayıf bir isnadla rivâyet edilmiştir.

Hayf : Yazık ki, heyhat
Ağniyâ : Zenginler
Hazret-i Hudâ : Allah
Makdûr : Güç, kuvvet, kudret
Hân-ı ni'met : Nimet sofrası
Kâse-lîsân : Dalkavuklar, çanak yalayanlar
Fakr-u-fâka : Yoksulluk
Dûr : Uzak

Hadis-32 : «Nimeti ifşâ etmek şükürdendir.»

Dest-res : Kuvvet ve zenginlik
İhfâ : Gizleme, saklama
Ma'dûd-ı şükr-i ni'met : Nimetin sayılı şükrü
İfşâ : Yayma, açığa vurma

Hadis-33 : «İlim öğrenmek her müslümana farzdır.» Sahih hadistir.

Bend-i cehl : Cehâlet yuları, bağı
Beste-pây : Ayak bağı, ayağı bağlı
Nâ-sezâ : Yakışmaz
Cemî'-i insân : İnsanın hepsi, tümü
Taleb-i 'ilm : İlim talebi, isteği

Hadis-34 : «Kim anne ve babasını üzerse, muhakkak onlara karşı gelmiş olur.»

Reh-i rızâ : Hoşnutluk, memnunluk yolu
Hatve : Adım
Pây : Ayak
Bîrûn : Dışarı, dış, dışarıda
Mahzûn : Hüzünlü, tasalı, kaygılı

Hadis-35 : «Sakınmakla kaderden korunulmaz.»
Tahsîl-i renciş-i bîcâ : Yersiz kader hâsıl etme
Çâre-cûy-i def'-i kader : Kaderi ortadan kaldırma çaresini arayan
Pâyidâr-ı hucûm-ı seyl-i kazâ: Kaza selinin hücumunun sağlamlığı

Hadis-36 : «Düşman olarak devam etmen, sana günah olarak yeter.» Hasen hadistir.

Mâcerâ-yı sâbık : Geçmiş macera, geçici macera
Yâd : Hatırlama, anma
'Arsa-i kin : Kin meydanı, alanı
Âtf-ı zimâm : Yular bağlama
Bes : Yeter, tamam, kâfi
Hemîşe : Daima, her vakit, her zaman
Hisâm : Düşmanlık etmek, husumet

Hadis-37 : «Kim Allah'tan başkasına yemin ederse, muhakkak şirk koşmuş olur.» Sahih bir isnadla rivâyet edilmiştir.

Kasem : Yemin
Hazer : Sakınma, kaçınma, korunma, çekinme
Gayra : Başka, başkasına
Âdem : İnsan

Hadis-38 : «Günahına tövbe eden, hiç günah işlememiş gibi olur.» Hasen hadistir.

İzâle : Giderme ,giderilme, yoketme
Fahr-i cihân : Cihanın, dünyanın iftihar ettiği (Hz. Peygamber kasdedilmiştir).
Tâib : Tövbe eden
Merd-i nâkerd : Olmamış insan
Cürm : Suç, günâh
Yeksân : Düz, bir, beraber, her zaman

Hadis-39 : «Muhakkak Allah kardeşlerinin yüzlerine karşı surat asan kimseye buğzeder.» Zayıf hadistir.

Hazret-i Hüdâ : Allah
Rûyin : Tunçtan tunç

Derhem : Karışık, karmakarışık, muzdarip
İhvân : Kardeşler, dostlar, arkadaşlar
Hande-nâk : Gülmeli, gülüşlü
Hurrem : Şen, sevinçli, güleryüzlü, gönül açan

Hadis-40 : «Kişinin fitneden kurtuluşu evine sığınması ile mümkündür.»

Hengâm-ı fitne : Fitne zamanı, fesat zamanı
Müntec-i nedâmet : Pişmanlıkla neticelenmek, sonuçlanmak
Hâne : Ev, mesken
Penâh : Sığınma, sığınacak yer, sığınak
Mûcib-i selâmet : Selâmet vesilesi, sebebi

Tamamlama Tarihi

Şerh-i manzûm : Manzum açıklaması
Safha-i rüzgâr : Dünyanın safhası, âlemin safhası, zamanın safhası
Zeyn : Süs
Sebeb-i neyl-i rifa't-i dâreyn : Dünya ve âhiret yüceliğine ulaşma sebebi

1170

Şerh-i in cil hadîs-râ : Bu kırk hadisi açıklama
Kerd-i ithâf-ı Asâf-ı meşhur : Meşhur vezire ithaf etmek
Avâz : Ses, sedâ
Bâd-ı tuhfe-i destûr : Ruhsat (müsaâde) hediyesinin olması

1170

Not : Teknik imkânlar el vermediğinden, transkripsiyon sistemi uygulanamamıştır.

ابه فارصت نالجمى

١٦٠

لمنفحبه الفقير
يرجعفر وزرت
عفى عنه

[illegible] شامقه

حمد اول خوکبریه کیم ایجاد   سنی کوکلی ایلدی انشاد
ید ابداعی اوچی ترتیب   چار عنصردن ایلدی ترکیب
ایروب سینه عقود جلا   طوطی نطقی ایلدی کویا
حامه قدرت ندن اونلی علیان   بر رباعی کبی بو چار ارکان
ایدوب نسانه علیه تحمیل   جمله مخلوقه ایلدی تفصیل
قن صنعندن اوله کی جرخ علا   نه ورق [illegible] مسئله کشی سیدا
ایدوب ایکی عالمه فرمان   لفظ کندن ظهوره کلدی جهان

اخی کلدستهٔ صلاة و سلام
اوله مهدی روح فخر انام

که اوت سینه راهنما   ایلدی سالک طریق هدا
هر حدیثی رهین حکمتدر   هر سوزی مقصد حقیقتدر

بعد نعمت عدی جمیل   مصطفی ترجمان وحی جلیل
رانی کیم مصحع کزینشدر   سبب نطرافرینشدر
نقد ذات خامه صرف کلام   شرح اوصافن ایدمز تمام

بیله شرحه ویروب تکلین
چار رکن اولدی چار یار کزین

حمد مصحف ایی کوکلم   چار مصحع کشی اولدیر قایم
اوله هیرحرر بازوی اسلام   چار قل کبی ال جهار سام
یتدنان سایه معدلت الطاف   بنجکاه محمدی اجسر
کلشن سره چار فصل ایت   مایه زینت اولدیر کویا

جمله نکت روح پاکی ایده قرار
رحمت حقله تا ابیوم قرار

چونکه وقت یتشدی ایده تحفه [illegible]   پیر چرخ ایتدی ربعینه اقفولدا
چار اجباب ایله ایده ولفت   ایلدک بر محلده جمعیت
بیلیوب اکتساب ذوق سرور   اولدی دورت [illegible]
ایلیوب چار کوشه ده راحت   چارکاه اولدی نغمه صحبت

بسم الله الرحمن الرحیم [illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible]

یوغیکسنسه فعل خیره بال	طیرکبی باری سوقه لوالی‌سما
کار خیره دلیل اولان کسه	رتبه فاعلین ایدر احراز

إنَّ صحة بدن آدم يحشر بعض كلّي طبيعي

وارمه هیچ او نقصیده تمام	ایده حزم و فتح خاطر تخییص
منع اولسه یعنی شیشه طبعی هلولد	شدت شوقله حیث طبیب

تَحَوَّلُوا عَنْ مَكَانِكُمُ الَّذِي أَصَابَتْكُمْ فِيهِ الْغَفْلَةُ

اولیک یر غفلته آه وجع	رنج بیهوده چکوب تحصیل
سنره غفلت رسا اولان ایردن	منع منع دیکره ایده کتابیل

أَهْلُ الْجَنَّةِ وَأَهْلُ جَهَنَّمَ فِي النَّارِ

بیلیب مسلک شریف او کوردن	ایتمه انزوده الکری تعلق
اهل حج زینله جمله اخوانمن	نار شیشه یحشه کوره [illegible]

انْتِظَارُ الْفَرَجِ عِبَادَةٌ

صابر اول هر بلایه کرچه بلا	[illegible] سوز هک ماعنده ر
و دیچالی شاه پیمبرلر صوصل	انتظار فرج عباده در

حُسْنُ خُلُقٍ [illegible] الحسن

حفظه

[illegible] خالقه حبیبی اوله	هر کسه تصویر ایده و تحسین
نقشن چه لازم خلقت عالم	جمله مخلوقه ویره ای نقش بحسن

مَا قُدِّرَ فِي الرَّحِمِ سَيَكُونُ

[illegible] بسی هم بادر که ایکن	لی کیم ایدیکی خدا تقدیر
[illegible] ایده وقتی تکمیل کرده	اوله ر اول شئی رسیده سنه تأخیر

ذِكْرُ اللهِ شِفَاءُ الْقُلُوبِ

[illegible]	فکر حق الکد خدا ایته حدا
هر نفس غفلت اولور ایچاری	ذکر باری ویرر قلوبه شفا

[illegible] فَذَمَّهُ

بر کسه کیم [illegible] و قصده	متردد اولور سه قلبک اکر
[illegible] قلب	الی ترک ایتمک اولسه الا آخر

الْفِتْنَةُ نَائِمَةٌ لَعَنَ اللهُ مَنْ أَيْقَظَهَا

دامن [illegible] ایده سبب	ایتمه ایقاظ و مفسدت ارتحال
[illegible]	فتنه نائمی ایدن بیدار

[illegible] بالنهار

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] فرح [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	انتظار الفرج [illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible]

دزدوینه برا آفریده کسنی — جستلا ایتمسه [illegible]
کیجه ایرات نایه عزم ایدی — ایدر انسانی [illegible]

اتّق الله في غضبك و [illegible]

حسد ایله حسردن بولنجه ربا — یته [illegible] مطیع [illegible]
یعنی کیم ایزد تعالیدن — حسر [illegible]

اكبر الكبائر حبّ الدنيا

سکک قول رسول اکرمدن — بو آنی [illegible]
که زن دهر [illegible] — دیدی [illegible] کبر کبائر [illegible]

اجتنبوا الخمر فانها مفتاح كل شر

خمردن اجتناب ایت [illegible] — حقّی تاریخ [illegible]
وارایسه هرنه کلو شر و فنا — اولدی مفتاح قفل [illegible]

من صمت نجا

بیر و کثرت کلام اولانک — دلی [illegible] اولور
کیمکه راه سکوت ایدی سلوک — [illegible]

الحياء من الايمان

قدر دان حیا اولوب [illegible] — ناید [illegible] کسر و زیان
وزن [illegible] — نقد [illegible] بولور نقصان

من تواضع لله رفعه الله

بحر [illegible] کیم [illegible] — جنس [illegible]
کیمکه اقتدا ایچون تواضع ایده — اکا رفعت ویرر خدای غنی

المجاهد من جاهد نفسه

گرچه [illegible] خصم [illegible] — اجتهاد [illegible] قول وار [illegible]
اجتهاد ایلین حقیقتده — دشمن نفسله مجاهدر

خير الناس احسنهم خلقا

بلا [illegible] خیر الناس [illegible] — نقد [illegible]
ماکه خلقی خوب اولان [illegible] — خیر الناس اوله [illegible]

ليس الخبر كالمعاينة

برقاش [illegible] خبر — [illegible]
دست ساز [illegible] — [illegible] صدقه کورمه [illegible]

من [illegible] في الدنيا

فرض نفس شومی اجراده	[illegible]
اجر بالمثل ایله رشاده	[illegible]

[illegible] من الفقرا [illegible]

امر بالحضرت هذا المقصد	[illegible]
کار ایسه فقر وفاقه‌لی [illegible]	[illegible]

[illegible] فت [illegible]

خلقدن الی ایله اخفا	[illegible]
نعمت حقی ایلمک افشا	[illegible]

طلب العلم فریضة علی کل مسلم

ناسزادر جمیع الناسه	[illegible]
طلب علم هر مسلمانه	[illegible]

[illegible] الدنیه فقد [illegible]

ایتمه بر خطوه یا بکی بیرون	[illegible]
فیلک ایدرسه قصد ایله کردون	[illegible]

[illegible] من قدم

[illegible]	[illegible]
[illegible] سیل قضا	اوله مزه [illegible]

کف یکت [illegible]

[illegible] لطف ادم	ایلیوب [illegible] سابقی
[illegible]	مسکا [illegible]

من [illegible] قتله

[illegible] ایله قسم	ایتمه [illegible]
قسم ایتسه اگر که [illegible]	مشرک اولور آلهدن غیره

التائب من الذنب کمن لا ذنب له

[illegible]	توبه ایله [illegible]
[illegible] ایله [illegible]	تائب اولان اولور گناهدن [illegible]

ان الله یبغض المعتبس فی وجوه اخوانهم

روینی دائم ایلیه [illegible]	بغض ایدر حضرت خدا الحکیم
اولمیه خنده ناک [illegible]	یعنی اخوانک حضورنده

سلامة الرجل فی الفتنة ان یلزم بیته

چونکه هنگام فتنه خاکیان | که مسکا صنج [illegible]

فتنه ازه خانه سن [illegible]
کشتی یه موجب [illegible]

تاریخ [illegible] اتمام

چونکه [illegible] بو شرح [illegible] | [illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] ٩١٧ [illegible]

تاریخ [illegible] سید [illegible] افندی

شرح [illegible] | [illegible]

[illegible]
[illegible]

١١٧٠

[illegible]